

číslo 45 • 23.–24. listopadu 2019

Víkend **DNES**

Velké objevy českých vědců

Egyptské poklady

**VÁCLAVA
JANDEČKOVÁ (45)**

- ▶ **Badatelka a spisovatelka,** místopředsedkyně Společnosti pro výzkum zločinů komunismu. Za knihu Kauza Jan Masaryk (nový pohled) obdržela Mezinárodní zvláštní cenu Egonu Erwina Kische.
- ▶ **Státní zástupce** letos díky jejímu objevení nahrávky Vilibalda Hofmanna otevřel vyšetřování Masarykovy smrti. Je iniciátorkou už třetího podnětu.
- ▶ **Zajímavost:** je vnučkou Oty Tulačky, organizátora významné poúnorové převaděčské sítě.

Pravda o Janu Masarykovi

Jak zemřel Jan Masaryk? Badatelka Václava Jandečková objevila svědectví, které **UKAZUJE NA VRAŽDU**. Když teď slyší, že to musela být sebevražda, neskrývá rozladění.

text: Lukáš Hron / foto: Petr Eret, MAFRA, ČTK, minulost.cz

Václava Jandečková má nevšední vytrvalost. Už nějakou dobu pátrá v archivech a hledá opomíjené okolnosti smrti Jana Masaryka.

Byl tehdejší ministr zahraničí 10. března 1948 zavražděn, nebo skočil z okna Černínského paláce sám?

Už přes 70 let je to záhada. Když se ale Jandečková nedávno dostala ke zvukové nahrávce kriminalisty Vilibaldá Hofmanna, který byl kdysi jako první u Masarykova bezvládného těla, těžko mohla nabýt jiného dojmu, než že oblíbeného politika někdo zabil.

„Na té nahrávce to Hofmann přímo neříká. Popisuje ale, jak se s vyšetřováním manipulovalo. Je evidentní, že to musela být vražda,“ říká uznávaná badatelka.

Jenže já se teď doslechl, že plzeňští vědci došli k odlišnému závěru. Po sérii měření míní, že Masaryk buď nebyl zavražděn, nebo k tomu došlo jinak, než si myslíme. Verzi pana Čermáka a jeho kolegy nevěřím. Půjde mi nedůvěryhodné, že to zkoušeli s programem určeným k analýze chování těla při dopravních nehodách. Vůbec třeba nepracovali s tím, co tvrdí lékaři: že tělo dopadlo na dlažbu bez kontroly. Tvrdě, na paty. To je rozdíl proti tomu, jak dopadají sebevrazi – s ohebnými končetinami na špičky. U Masaryka stehenní kosti prorazily pánev, vrazily se až do břicha. Holenní kosti byly zlomené. Je tu ale ještě něco. Čermák s kolegou taky vycházel z polohy těla, jak je zveřejněná na známých fotografiích. Kriminální inspektor Hofmann ovšem na unikátní dvacetiminutové nahrávce z roku 1968 jasně popsal, že tělo původně leželo úplně jinak.

Plzeňští vědci namítají, že to jejich verzi nevyvrací. Tělo prý mohlo být nanejvýš přetočeno z boku na záda, případně došlo k posunutí ruky.

Kdepak, mohlo to být i daleko komplikovanější. Hofmann vypověděl, že to ráno 10. března na příkaz lékaře sebral kůstky z Masarykových roztržitých nohou a uložil je do svázaného kapesníku, který vzápětí položil k tělu. Proč tedy na fotografiích žádný kapesník není? Víme, že v osm hodin ráno odnášeli Masarykovo tělo i s oním kapesníkem nahoru do politikova bytu. Třeba by proto stačilo, kdybychom teď udělali podobné fotky ze stejného místa a podle stínů poznali, jestli ty původní obrázky mohly být udělané do osmi ráno.

»» Mě do židle usadila informace, kterou mi řekl jistý člověk s ruským přízvukem. Vyprávěl: „Ano, údajně to skutečně zorganizovali Sověti. Ale jako zakázku na přání Britů.“

Pokud by to nesouhlasilo, pak dobovým fotkám nemůžeme věřit. Je toho víc: Hofmann – a nejen on – taky tvrdil, že když k Masarykovi přišel, měl ministr tak zlomené holenní kosti, až vyčnívaly ven. Ani nic takového na fotkách nenajdeme. Hofmann si původní polohu těla opravdu pamatoval, ještě při vyšetřování v roce 1968 ji prokurátorovi přesně předvedl. Absolutně tehdy přitom neměl důvod si vymýšlet, výpověď proti oficiální verzi byla pořád o strach.

Vědci vycházejí i z náčrtku zpracovaného kriminální ústřednou.

Všimněte si, že je u něj nadepsáno „K případu sebevraždy Jana Masaryka, 11. března 1948“. Jenže 11. března už kriminální ústředna neměla s kauzou Masaryka nic společného. Kriminální byli v Černínském paláci jen desátého brzy ráno, načež bylo všem jasně naznačeno, že mají rychle zmizet. Vyšetřování přebrala StB. Tenhle náčrtek se našel až v roce 1969. Taky to klidně mohlo být tak, že se stvořil až zpětně, aby seděl s fotografiemi, které Hofmann napadl.

Svou výpověď nechal nahrát roku 1968 v kuchyni své sestřence, jejíž manžel vám pak tohle svědectví po letech předal. Co jsme se díky němu dozvěděli?

Že na místě činu panovala obrovská snaha něco zakamuflovat. Všechny kroky tzv. vyšetřování směřovaly k tomu, aby se ve dvě hodiny mohlo říct, že šlo o sebevraždu. Všichni byli instruováni, že nesmějí mluvit o tom, co tam viděli. Dvěma fotografům byly sebrány fotoaparáty.

Slyšel jsem o stopách vedoucích na půdu, jež estébácký šéf Hora nařídil ignorovat.

Ano, byly tam stopy k půdě i zpátky od ní. Vchod na půdu je přitom hned za osudovou koupelnou. A do té koupelny se dalo dostat právě i z půdy. Přesto Hora prohlásil, že stopy nejsou důležité, stejně jako třeba otisky prstů na rámech oken. Měli se zajímat jen o tekutinu žlutavé barvy na parapetu. Koušek toho prkna kriminalisté vyřízli, ale nic se nezkoumalo, stejně jako oharky z cigaret. Dělal to dojem narařčenosti. Policisté vůbec nesměli vyšetřovat! Už od osmé hodiny dostali nakázáno jediné

– hledat v celém bytě Masarykovu závěť. Když se Hofmann ohradil, co její existenci nasvědčuje, tak mu Hora odsekl, že nemá co přemýšlet.

Asi není náhoda, že několik lidí z těch, kteří byli to ráno na místě, pak mezi blízkými tvrdilo: Jasná vražda!

Hofmann se tím doma vůbec netajil. On je to ale opravdu nepřehledný případ, stát se mohlo cokoli. Masarykova složitá osobnost třeba sebevraždě docela nahrává. Je proto obrovským štěstím, že můžeme pracovat s Hofmannovým svědectvím. V něm popisuje, že nemohl dělat, co bylo potřeba. Naznačuje, že se manipulovalo s písemnými podklady i s časem. Nebo jsou tu nejasnosti s pitvou: byla provedena ve tři hodiny odpoledne, žaludek ale StB odevzdala k analýze až po šesti dnech. Proč to tak trvalo? Podle sliznice byl dodaný žaludek pravděpodobně propláchnutý a rozstřížený. Vlastně ani nevíme, jestli vůbec patřil Masarykovi! Přitom to bylo důležité. Když profesor Hájek v září 1948 přicházel se závěry svého šetření, tak sice zvažoval, jestli tělo nemohlo být vyhozeno z okna v hlubokém bezvědomí, předsvědčila ho však negativní analýza žaludku. Analýza čeho, když tam nic nezbylo? Nezdá se mi toho víc.

Co třeba?

O inkriminovaném okně v koupelně se vědělo, že se špatně otevírá, běžně se používalo jen to v ložnici. Proč by si ho tedy Masaryk vybral? Nebo teorie s jeho dobrovolným ležením na římsu... On přece nebyl žádná gazela, měl velmi bolavé rameno. Navíc se na jeho kalhotách našla v pase roztržená šňůrka. Jak by s tím po té římsě asi tak chodil? Ke všemu by si ještě jednou rukou přidržoval kalhoty, aby mu nespadly? Berme v potaz i jisté ošklivé detaily: po Masarykově smrti byla v jeho řitním otvoru nalezena stolice. Pokud by opravdu sám vylézal přes okno na venkovní římsu, neměl by to pouze tam, ale i po nohách. Pradlena navíc vypověděla, že jeho pyžamo bylo pokálené na lícni straně. Jak tomu rozumět?

Proti sebevraždě mluví i fakt, že Masaryk byl od mala veden k účtě k životu.

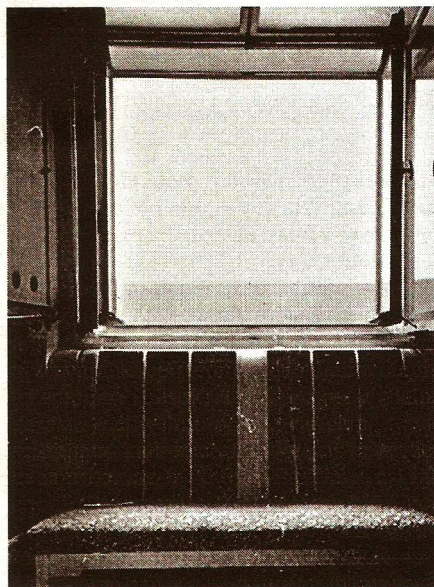
Rozhodně na něj mocně zapůsobilo, když se předtím o sebevraždu skokem z okna pokusil Prokop Drtina. Jeden z bývalých demokratických ministrů se nezabil, jen zmrzačil. A právě riziko celoživotního zmrzačení bylo pro člověka typu Masaryka něco, co ho muselo velmi odrazovat. On skok z druhého patra nedává sebevrahovi jistotu, že se opravdu zabije. Soudím tedy, že pokud by skutečně chtěl skončit se životem, pak měl spoustu jiných možností. Zvláštní je, že někteří jeho spolupracovníci to viděli jinak. Lidé jako generální sekretář Arnošt Heidrich se naopak snažili přesvědčit veřejnost, že to byla sebevražda.

I Masarykův tajemník Antonín Sum.

Vidíte. V jeho případě se neustále tvrdí, že byl Masarykovým tajemníkem. On ale pře-

Místo činu. Masarykovo tělo ležící na nádvoří Černínského paláce. Dopadlo z okna v koupelně (spodní fotografie) opravdu takto?

praveno. V budově zrovna nastoupil nový kuchař, správce naopak dostal výpověď. Personální změny napomohly tomu, aby byly v konkrétní chvíli otevřeny všechny potřebné dveře. Nevěřím proto jedné z verzí, že to byla akce náhodného komanda hledajícího dokumenty či valuty. Treba se o tom ale ještě dozvíme víc, lidé mně stále zasílají další svědectví.

Jaká třeba?

Například se ke mně dostalo, že Masaryka zastřelili na letišti, do Černínského paláce že jej dovlekli a vyhodili z okna až poté.

Není to už trochu divoké?

Jak ale vysvětlíte, že se po jeho dopadu nikde neobjevila krev? Roztržené paty a nártý byly otevřenými ranami, ale krev z Masaryka nevyšla. Nebyl tedy náhodou mrtev už předtím, než ho někdo vyhodil z okna? Nebo se to odehrálo způsobem, ke kterému tíhnu čím dál víc? A sice že mu byla injekčně vstříknuta látka, po které se tělo zpevnilo, ztuhlo, nepadalo pak tedy rozevláté, ale ztuhlé? Vždyť existují svědectví, že měl díрку za uchem.

Kdo by měl zájem tohle udělat?

Čeští komunisté jistě ne. Pro ně byl jako nekomunista ve vládě užitečný. Pokud se něco takového chystalo, tak o tom ani nevěděli. Na rozdíl od lidí pracujících ve zpravodajských či bezpečnostních složkách napojených na NKVD. Tehdy už byly tyhle struktury pod kontrolou Moskvy, třeba Černínský palác byl odposloucháván kompletně.

Tím jsme konečně u Rusů.

Pro ně byl Masaryk nevyzpytatelnou postavou. Cestoval do zahraničí, snadno někde mohl říct, co se nehodilo. Mě do židle usadila informace, kterou mi řekl jistý člověk s ruským přízvukem. Tvrdil, že jeho sestra

devším dělal pro Gottwaldova muže Fierlingera! Masarykovým tajemníkem začal být až na podzim 1947. Viděli se párkrát, rozhodně se nedá říct, že by si vytvořili silný přátelský vztah. Sum už za války tlumočil pro ruské důstojníky, ihned poté to samé dělal i na nejvyšším sovětském vojenském velitelství. Ani svědectví Heidricha se příliš nedá věřit. Roku 1951 tvrdil, že Masaryk nevěděl, že se Drtina nezabil. V chystané knize doložím, že prokazatelně účelově lhal. Velmi bych proto varovala před jejich prohlášeními, že Masaryk skočil, aby svět vyburcoval proti komunismu. S tím souvisí i často citovaná pasáž z údajného Masarykova dopisu Stalinovi, v němž se měl těsně před smrtí vyznat k plánované sebevraždě. Hofmann na místě činu takový zmuchlaný dopis v koši opravdu našel, ale byl mnohem kratší, než se později uvádělo. A rozhodně v něm nebylo nic o úmyslu odejít dobrovolně ze světa.

Co se tedy podle vás stalo?

Jsem přesvědčena, že to byla vražda. Pokud se nemýlím, pak to bylo důsledně při-

měla za manžela příslušníka KGB. A jestli prý chci slyšet, co se tam povídá. Vyprávěl: „Ano, údajně to skutečně zorganizovali Sověti. Ale jako zakázku na přání Britů.“

Britskou stopu jste zmiňovala už ve své knize. Zopakujte otázku: Není to až příliš divoké?

Pro mě je potřebné jít směrem, kterým nikdo jiný ještě nešel. A s těmi Brity se to překvapivě opravdu nedá vyloučit. Opírám se o výpovědi Jana Bydžovského, někdejšího rady ministerstva zahraničí, který se StB k vraždě Masaryka opakovaně přiznával, byť ho vyšetřovala kvůli něčemu úplně jinému. Dnešní historici nad jeho výpověďmi mávají rukou, jenže on v nich popisuje podrobně i věci, které jinak nemohl znát. Bydžovský nebyl žádným řádovým úředníčkem, už za války pracoval pro vojenské zpravodajství. S britskou SIS podepsal spolupráci již v roce 1942, když v Londýně šéfoval šifrovému oddělení. Komunisté ho počátkem 50. let soudili kvůli špionáži v celní politice, on je ale zaskočil tímhle nečekaným doznáním. Vlastnoručně sepsal celkem čtyři mnohastránkové výpovědi o své spoluúčasti na vraždě.

Co v nich uvedl?

Že na něj padl příkaz britské tajné služby zlikvidovat Masaryka. Nechtěl to udělat,

ale údajný zprostředkovatel příkazu – Arnošt Heidrich – jej vydíral. Příkaz zněl: Ministrově tělo má být vyhozeno tak, aby zůstaly pochybnosti, zda šlo o vraždu, nebo sebevraždu. Za Masarykem se tak údajně vydal s urgentními depešemi, v nestřežené chvíli mu hodil uspávací prášky do pití. Vše dostal od Heidricha, který následně opravdu zvláštním způsobem mátl vyšetřování, bez jakýchkoli pochybností tvrdil, že šlo o sebevraždu. Bydžovský měl spolu s plukovníkem Fryčem Masaryka vyhodit z okna nohama napřed, ve výpovědích tenhle proces popisoval hodně detailně. Opakují: Přestože se to zdá dost divoké, nedá se to úplně vyloučit. Zájmy různých zpravodajských služeb se přece mohly různě krýt. Není to tak, že vždycky nutně fungují jedna proti druhé, ony si ve skutečnosti i různé vypomáhají.

K čemu by to Britům posloužilo?

Motivem mohlo být, že se Masaryk angažoval v obrovských dodávkách zbraní Židům do Palestiny, tehdy britského mandátního území. Ale nézdá se mi, že by to Britové řešili právě vraždou. Spíš si myslím, že to celé mohla být velká hra sovětských tajných služeb, které v té době své západní konkurenty obstojně infiltrovaly. Nakonec i Bydžovský mohl být obětí této konstrukce, odborně se tomu říká operace pod falešnou vlajkou.

Jak StB s doznáními Bydžovského naložila?

Interně je tajně vyšetřovala, ven se s tím nešlo. Expert roli Bydžovského nevyloučil, bývalý rada byl ale mezitím odsouzen za špionáž. U jeho soudu nezaznělo o Masarykovi vůbec nic. Přesetřování pro Velitelství StB se uzavřelo v říjnu 1951 s tím, že nic nenavědčuje sebevraždě, že to naopak byla vražda. Pokračování ve vyšetřování ale bylo sabotováno. Proč? Nabízí se také otázka, jak k tomu přistupovat dnes. Osobně bych nic nevyloučovala. Čeští politici by se neměli bát sepsání kvalitní žádosti do Moskvy i do Londýna s výzvou: Předejte nám, co máte v archivu k Janu Masarykovi. Taky by bylo fajn, pokud by se na místě rozjelo skutečné odborné osvětlení toho, co se tehdy 10. března stalo. Analýzu pádu by si měla vzít na starost nějaká nezávislá společnost s prizvanými zahraničními experty nezátíženými zdejšími poměry. V týmu by měli být lékaři, psychologové, historici i specialisté na vraždy. Víte, já si práce pana Čermáka a jeho kolegy vážím. Kdyby se to teď ale na základě přístroje používaného pro autonehody uzavřelo jako sebevražda, tak by to bylo plivnutí na všechny, kteří kvůli případu Masaryk za podezřelých okolností zemřeli. A že takových bylo!

l.hron@mfdnes.cz ■